

קריעת ים סוף היתה בלילה והשירה אמרו ביום – שם משמואל לשביעי של פסח**מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מס' דשירה פרשה ג**

"זָה אֵילִי", ר' אליעזר אומר מנין אתה אומר שראתה שפחה על הים מה שלא ראו ישעיה ויחזקאל שנאמר "וביד הנביאים אדמה" (הושע יב יא) וכתוב "נפתחו השמים ואראה מראות אלהים" (יחזקאל א א)... אבל כשנגלה הקב"ה על הים לא הוצרך אחד מהם לשאול אי זהו המלך אלא כיון שראוהו הכירוהו פתחו כולן פיהן ואמרו זֶה אֵילִי וְאָנְהוּ וגו'.

שמות רבה (וילנא) פרשה כג, ד

מיום שברא הקב"ה את העולם ועד שעמדו ישראל על הים לא מצינו אדם שאמר שירה להקב"ה אלא ישראל.

שמות רבה (וילנא) פרשה כג, א: אז ישיר משה, הה"ד (תהלים צג, ב) נִכּוֹן כְּסָאָדָּה מֵאָז <מעולם אָתָּה>. א"ר ברכיה בשם ר' אבהו אע"פ שמעולם אָתָּה לא נתישב כסאך ולא נודעת בעולמך עד שאמרו בניך שירה. לכך נאמר נִכּוֹן כְּסָאָדָּה מֵאָז...

בבלי פסחים קיח ע"א: אמר רב שיזבי משמיה דרבי אלעזר בן עזריה קשין מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף דכתיב נתן לחם לכל בשר וסמיק ליה לגזר ים סוף לגזרים.

בבלי סוטה ב ע"א (וכן בבלי סנהדרין כב ע"א): אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן וקשין לזווגן כקריעת ים סוף שנאמר אלקים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות.

תהלים (קו, ז-ח)

אבותינו במצרים לא השכילו נפלאותיך לא זכרו את רב חסדיך וימרו על ים ביס סוף. ויושיעם למען שמו להודיע את גבורתו.

מכילתא דרבי ישמעאל (בא - מס' דפסחא פרשה יד ד"ה ויהי מקץ): ר' אליעזר אומר: עבודה זרה עברה עם ישראל ביס שנאמר "ועבר ביס צרה והכה ביס גלים" (זכריה י יא), ואי זה זה? - זה צלמו של מיכה.

שמות רבה (וילנא) (פרשה מא ד"ה א ויתן אל): רבי יהודה אומר: לנו בושת הפנים, ושליך הצדקה, ישראל עוברים ביס וכספו של פסל מיכה עובר ביס שנאמר (זכריה י) "ועבר ביס צרה" והיה הים נקרע לפנייהם הוי לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים.

שמות רבה (וילנא) (פרשה כד ד"ה א ויסע משה): אמר ר' יהודה ב"ר אלעאי: לא דיים שעבר עמהם צלמו של מיכה אלא שהיו מקישיין כלפי מעלה דברים שנאמר (שמואל ב ז) אשר פדית לך ממצרים גוים ואלקיו, וכן הוא אומר (תהלים קו) וימרו על ים ביס סוף, מהו שני פעמים? אלא על הים המרו שלא היו רוצים לירד אלולי שבט יהודה שקפץ תחלה וקדש שמו של הקדוש ברוך הוא שנאמר (שם תהלים קיד) בצאת ישראל ממצרים היתה יהודה לקדשו, וביס סוף מנין שהמרו? אלא כיון שירדו לתוך הים היה מלא טיט שהיה עד עכשיו לח מן המים והיה בו כמין טיט שנאמר (חבקוק ג) דרכת ביס סוסיך חומר מים רבים, והיה אומר ראובן לשמעון במצרים בטיט וביס טיט במצרים בחמר ובלבנים וביס חמר מים רבים, הוי וימרו על ים ביס סוף, ואחר כל הנסים האלו אתם גומלים לי בישא, הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם.

בבלי ערכין טו ע"א

תניא אמר ר' יהודה עשר נסיונות ניסו אבותינו להקדוש ברוך הוא שנים ביס ושנים במים שנים במן שנים בשליו אחת בעגל ואחת במדבר פארן. שנים ביס אחת בירידה ואחת בעלייה, בירידה דכתיב המבלי אין קברים במצרים בעלייה כדרב הונא דא"ר הונא ישראל שבאותו הדור מקטני אמנה היו כדרבה בר מרי דאמר רבה בר מרי מאי דכתיב וימרו על ים ביס סוף ויושיעם למען שמו מלמד שהיו ישראל ממרים באותה שעה ואומרים כשם שאנו עולים מצד זה כך מצרים עולים מצד אחר אמר לו הקדוש ברוך הוא לשר של ים פלוט אותם ליבשה... פלטן ליבשה דכתיב וירא ישראל את מצרים מת על וגו'...

משנה פסחים י, ד: מְזוּגוּ לוֹ כוֹס שְׁנֵי, וְכָאן הֵבֵן שׂוֹאֵל אֲבִיו... וְלִפֵּי דְעֵתוֹ שֶׁל בֵּן, אֲבִיו מְלַמְדוֹ. מִתְחִיל בְּגִנוֹת וּמְסִיִּם בְּשֶׁבַח, וְדוֹרֵשׁ מֵאַרְמֵי אוֹבֵד אֲבִי, עַד שֶׁיִּגְמֹר כָּל הַפְּרָשָׁה כְּלָה:

בבלי פסחים קטז ע"א: מאי בגנות רב אמר מתחלה עובדי עבודת גלולים היו אבותינו [ושמואל] אמר עבדים היינו.

"שחורה אני ונאווה בנות ירושלם כאהלי קדר כיריעות שלמה" (שיר השירים א, ה). במה שאני שחורה בו אני נאווה, חטאו בחורב שנאמר (דברים ט) ובחורב הקצפתם את ה', ובחורב אמרו (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, בים המרו שנאמר (תהלים קו) וימרו על ים בים סוף, ובים אמרו שירה שנאמר אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת.

שם משמואל פרשת צו - ליל שביעי של פסח - שנת תרע"ב

הנה קריעת ים סוף היתה בלילה והשירה אמרו ביום כברש"י,¹ ובודאי לא במקרה היה. כי לילה רומז לזמן שאין השכל מאיר והוא מתחזק באמונה, וזהו שאנו אומרים אמת ואמונה ערבית. ועם כן הירידה לים שהיתה במסירת הנפש ונסיון גדול, ובודאי לא היה השכל אז אצלם כל כך מאיר דאלמלא כן לא היה נחשב נסיון, וידוע דבכל נסיונות לוקחים מאדם כל מדרגותיו, ואברהם אבינו עליו השלום בעת העקידה נאמר וַיָּרָא אֶת הַמָּקוֹם מֵרְחֹק (בראשית כב, ד), ופירושו בו שראה את ה' יתברך מרחוק ממנו, וכן הוא במדרש שקרא לנסיון גירושין,² על כן מתיחס זה ללילה. אבל השירה שהיתה במדרגות גבוהות מאוד, שכוונו כולם ברוח הקודש לומר כולם בפה אחד מלות שוות כבמכילתא,³ זה מתיחס ליום:

שם משמואל פרשת צו - שביעי של פסח - שנת תרע"ד

...דהנה כ"ק אבי אדומו"ר וצללה"ה הגיד שבכל נסיונות מסלקין מן האדם המדרגות שלו דאי לאו הכי לא היה נסיון כלל, וכן היה אברהם בעת העקידה שלפי דביקות אברהם אבינו עליו השלום בה' יתברך לא היה ראוי לקראות זה נסיון אלא שניטלו ממנו המדרגות, וזהו שכתוב וַיָּרָא אֶת הַמָּקוֹם מֵרְחֹק (בראשית כב, ד) היינו שראה את ה' יתברך שנקרא מקום מרוחק ממנו אז, וזה שבמדרש שאברהם התפלל שלא ינסנו עוד ומדמה נסיונותיו של אברהם אבינו עליו השלום לגירושין,² כי הנסיון לא היה אפשר בלתי גרושין מקודם מדרגותו, עד כאן תורף דבריו. ואף אנו נאמר שכן היה הענין בקריעת ים סוף שהיה אז נסיון גדול לישראל שלא נבקע להם הים עד שנכנסו לתוך הים עד חוטמיהם, היה צריך נמי קודם כל לסלק כל המדרגות, דאי לאו הכי לא היה כל כך נסיון, אלא שהיו אז ירודים ושפלים בלי שום הארה, ובבחינה זו נכנסו לים עד חוטמיהם, על כן נקראו יורדי הים באשר היה אז בבחינת ירידה, ונדמה להם שירודין ואף על פי כן על מנת כן נכנסו אפילו על מנת לירד לבאר שחת אין לנו אלא דברי בן עמרם. וזה לימוד לכל אדם שאפילו בהיותו בירידה ובשפלות המוחין עליו לזכור כי עתה הגיע הזמן שמנסין אותו מן השמים כבמדרש (שמ"ר פ' ל"א) שאין בריה שאין הקב"ה מנסה אותה, ועל כן אפילו הוא בסתר המדרגה מקומך אל תנח:

1 **רש"י** על שמות יד, ה ד"ה ויגד למלך מצרים: איקטורין שלח עמהם וכיון שהגיעו לשלשת ימים שקבעו לילך ולשוב וראו שאין חוזרין למצרים באו והגידו לפרעה ביום ד' (מכילתא). ובחמישי ובששי רדפו אחריהם וליל שביעי ירדו לים (פ"ק דסוטה) בשחרית אמרו שירה והוא יום שביעי של פסח. לכן אנו קורין השירה ביום השביעי; **סדר עולם רבה** (ללינר) פרק ה): אור שביעי ירדו לים, שנאמר ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה (שמות יד כ), לשחרית עלו ישראל מן הים ונשקעו מצריים, ובאותה שעה אמרו ישראל שירה, שנאמר אז ישיר וגוי' (שמות טו א), ויום חמישי בשבת היה, והוא היה יום טוב אחרון של פסח.

2 **בראשית רבה** נו, יא: ויקרא מלאך ה' שנית ויאמר בי נשבעתי מה צורך לשבועה זו א"ל השבע לי שאין אתה מנסה אותי עוד מעתה ולא את יצחק בני משל לאחד ששמר את אגינו שבולת נהר והקפיץ גם בנו עמו ד"א מה צורך לשבועה זו רבי חמא ב"ר חנינא א"ל השבע לי שאין אתה מנסה אותי עוד מעתה משל למלך שהיה נשוי למטרונה ילדה ממנו בן ראשון וגרשה שני וגרשה שלישי וגרשה וכיון שילדה ממנו בן עשירי נתכנסו כולם ואמרו לו השבע לנו שאין אתה מגרש את אמנו מעתה כך כיון שנתנסה אברהם אבינו נסיון עשירי א"ל השבע לי שאין אתה מנסה אותי עוד מעתה...

3 **מכילתא** פרשת השירה פרשה א: ויאמרו לאמר. רבי נחמיה אומר שרת רוח הקדש על ישראל ואמרו שירה והשירה שהיו אומרים כבני אדם הקורא את שמע. רבי עקיבא אומר כבני אדם שהיו קוראין את ההלל. ר' אליעזר בן תדאי אומר משה היה פותח בדבריו תחלה וישראל עונין אחריו וגומרין עמו משה היה פותח ואומר אשירה ליי' כי גאה גאה וישראל אומר סוס ורוכבו רמה בים משה היה אומר עוזי וזמרת יה וישראל עונין אחריו ויהי לי לישועה משה היה פותח ה' איש מלחמה וישראל עונין אחריו וגומרין עמו ה' איש מלחמה ה' שמו; **מכילתא דרשב"י** (יד): ויאמינו בה' ובמשה עבדו [גדולה אמנה לפני מי שאמר והיה העולם שבשכר אמנה] [שהאמינו] זכו ששרת עליהן רוח הקודש ואמרו שירה שנאמר [ויאמינו] בה' ובמשה עבדו.